

עומק הדף

דף כו

תיבן

- א. מי שאינו יודע את ייחוסו, אם יש לחוש שמא הוא עבד
- ב. אם כהן שנתחלל נחשב כמו לוי או כמו ישראל
- ג. בדין שתי חזקות במקום תרי ותרי
- ד. דין אשה שנתרצתה לזנות כדי להציל עצמה ממיתה

(א) מי שאינו יודע את ייחוסו, אם יש לחוש שמא הוא עבד

- א. הגמ' מביאה מעשה באדם אחד, שסיפר [במסיח לפי תומו], 'זכורני כשאני תינוק, ומורכב על כתיפו של אבא, והוציאוני מבית הספר, והפשיטוני את כותנתי, והטבילוני לאכול בתרומה לערב', ורבי סמך על דבריו להוכיח שהוא כהן.
- ב. בשימ"ק (ד"ה והוציאוני) הקשה, למה הוצרכה הגמ' להביא מה שהוציאו אותו מבית הספר, שלכאור' זהו דברים בטלים דלא שייכי בענין כלל. ותירצו ע"ז בשם התוס' [וכ"כ התוס' על הדף (ד"ה והוציאוני)], דהא נמי שייך בענין, שלא לומר שהוא עבד, ע"כ. והיינו, שמזה שהוא למד תורה בבית הספר מוכח שאינו עבד, שהרי אסור לאדם שילמד את עבדו תורה כמבואר בגמ' לקמן (כח.).
- ג. הטור (אהע"ז סי' ג) השמיט 'הוציאווהו מבית הספר', וכתב החלקת מחוקק (ס"ק ד), דטעמו משום דקיי"ל דאין חוששים לעבדות, משום דכל המשפחות בחזקת כשרות הם עומדות, [וביאר, דהגמ' קאי אליבא דשיטת ר' מאיר דחושש לפסולים]. ולדבריו נמצא, דנחלקו התוס' והטור אם חוששים לעבדות. [אך באבני מילואים (ס"ק ז) כתב, דגם הטור סובר כהתוס', אלא דס"ל שבזה"ז אין לחוש לעבדות כיון שעבדים אינם מצויים].
- ד. השער המלך (הל' איסור"ב פ"כ ה"ה) הקשה סתירה בדברי התוס', דבתוס' בסוגיין מבואר דחשש לעבדות, ואולם לעיל כתבו התוס' (כד. ד"ה אבל), דלא חיישינן כלל לפסול קהל כגון עבדות, [וכתבו, דאפילו לר' מאיר דחשש לפסולים, היינו רק לפסולי כהונה, אבל לא לפסולי קהל]. ותירץ השעה"מ, דאם האדם עצמו טוען שהוא כשר, בזה ס"ל להתוס' דלא חיישינן לפסול קהל, אבל אם הוא עצמו אינו יודע, חוששים לפסול קהל.
- ה. האבני מילואים (סי' ג ס"ק ז) תירץ סתירת התוס' באופן אחר, דמש"כ התוס' דלא חיישינן לפסולי קהל, טעמם, משום דאזלי' בתר רוב דאינם פסולים, אך כשאדם זה רוצה להחזיק עצמו ככהן ע"י אכילת תרומה, הרי הוא מוציא את עצמו מכלל הרוב שאינם כהנים, ושוב יש מקום לחוש שמא מה שהוא אוכל תרומה אינו מפני שהוא מאותו המיעוט שהם כהנים, אלא שהוא ממיעוט אחר שהם עבדים.

(ב) אם כהן שנתחלל נחשב כמו לוי או כמו ישראל

- א. הגמ' מביאה בשם ר' חסדא, שאם יצא קול על בן כהן שנתחלל מן הכהונה, [כגון שאומרים שאמו היתה גרושה], וחזינן שמחלקים לו תרומה, מוכח מזה דהקול אינו כלום, שאם אינו כהן כשר לא היה מקבל תרומה, ואע"פ דגם לוי מקבל תרומה, הרי איש זה בודאי אינו לוי, שהרי אביו כהן, והנידון הוא רק אם הוא כהן כשר או חלל, ומזה שמקבל תרומה מוכח דאינו חלל, וממילא מוכח שהוא כהן כשר.
- ב. המנחת חינוך (מצ' שצה אות טו) הוכיח מכאן, דכהן שנתחלל אין דינו כמו לוי, אלא הוא כמו ישראל, שהרי מבואר מסוגיין דכהן חלל אינו מקבל תרומה כמו לוי. [וכן הוכיח המשנה למלך (הל' ביכורים פ"ט ה"ו)].
- ג. הקובץ שיעורים (אות ע) הקשה, אמאי אינו נחשב עכ"פ כמו לוי, דהא שיטת ר' אלעזר בן עזריה היא דכהן מקבל מעשר ראשון כמו לוי, ומבואר ביבמות (פו:): דטעמו משום דגם כהנים איקרו לויים, וא"כ היאך פקעה קדושת לוי, דהא חללות אינה מפקעת קדושת לוי, כדמוכח מהא דלוייה שזינתה עם איש פסול אוכלת במעשר כמבואר בבכורות (מז.).
- ד. ותירץ הקובץ שיעורים, דצ"ל דהא דכהנים איקרו לויים, אין זה משום שגם הם באים משבט לוי, אלא משום שנכלל בקדושת כהונה גם קדושת לוי, דבכלל מאתים מנה, ולכן אם נתחללה קדושת הכהונה, ממילא פקעה גם קדושת הלוייה. [אך עי' באילת השחר שתירץ באופן אחר, שכהן שנתחלל, חל עליו שם חדש של 'חלל', ואינו נחשב לא ככהן ולא כלוי וגם לא כישראל].
- ה. יסוד זה מובא גם בחי' הגר"ח הלוי (הל' איסור"ב פט"ו ה"ט), וביאר, דהטעם שכהנים אינם בכלל קדושת לוייה מצד תולדותם הוא, משום דשם הכהונה מבטל ומפקיע שם הלוייה, דכהנים לויים וישראלים ג' שמות נינהו, וכל שהוא בכלל שם כהונה ממילא אינו בכלל שם לוייה. [וע"ע באג"מ יו"ד ח"א סי' צג] שכתב טעם אחר לבאר למה כהן חלל אינו נחשב עכ"פ כמו לוי].

ג) בדין חזקה במקום תרי ותרי

- א. הגמ' מבארת, דרשב"ג ור' אליעזר פליגי לגבי אדם דמוחזק לן באביו שהיה כהן, אך נפק עליו קול דהוא בן גרושה והפקיעו אותו מדין כהונה, ואחר זמן בא ע"א להעיד כנגד הקול שהוא כהן כשר, והעלהו לכהונה עפ"י העד, ושוב באו ב' עדים להכחיש העד ולהעיד שהוא באמת חלל, ולבסוף בא עד רביעי להצטרף עם העד הראשון ולהעיד שהוא כהן כשר. ומבארת הגמ', דפליגי אם חיישנן לזילותא דבי דינא, אבל בלא"ה לכו"ע יש להכשירו.
- ב. הראשונים הקשו, אמאי יש להכשירו, הא נמצא דהוא תרי ותרי, דב' עדים מעידים שהוא כשר וב' מעידים שהוא פסול, וא"כ לכאו"י"ל דמספק אינו יכול לנהוג עצמו ככהן.
- ג. ברש"י (ד"ה ואנן) תירץ, דאוקמינן אחזקיה קמייתא דאסיקיניה עפ"י העד הראשון שהיה נאמן קודם שבאו העוררים. אולם רוב הראשונים תירצו, דיש כאן חזקה חדשה, 'חזקת אבהתא', דכיון דאביו כהן כשר, יש לסמוך שגם הבן הוא כהן כשר. ובשב שמעתתא (ש"ו פי"ח) העיר, למה לא פירש גם רש"י כן.
- ד. הרשב"ם בב"ב (לב. ד"ה דר' אלעזר) כתב ג"כ כסברת רש"י, דאע"פ דיש כאן תרי ותרי, מ"מ אוקי גברא אחזקיה שהכשרנוהו תחילה עפ"י העד הראשון, אך מוסיף לזה גם סברת הראשונים, דיש כאן גם חזקת כשרות דהוה מוחזק לן באביו דכהן כשר הוא. ויש לעיין, למה הוצרך להביא שתי הסברות, ולא די באחת מהן.
- ה. בשימ"ק (ד"ה עוד כתב רש"י) ביאר, דעיקר החזקה הוא חזקת אבהתא, אלא דאיתרע הך חזקה ע"י הקול שיצא עליו שהוא חלל, ולזה הוסיפו רש"י והרשב"ם, דמה שהוחזק ככהן כשר ע"י העד הראשון, זה הפקיע הקול, ושוב מוקמינן ליה אחזקה קמייתא. אולם בשב שמעתתא (ש"ו פי"ח) ביאר הענין באופן חדש, דחזקה אחת לא מועילה במקום תרי ותרי, אך שתי חזקות מועילות במקום תרי ותרי, ולכן הוסיפו רש"י והרשב"ם עוד חזקה.

ד) דין אשה שנתרצתה לזנות כדי להציל עצמה ממיתה

- א. מובא במשנה, דאשה שנחבשה בידי עכו"ם ע"י נפשות [שנידונת למות] אסורה לבעלה. ופירש"י, דחוששים שמא נתרצתה להן. דהיינו, ד'אסורה לבעלה', היינו אפילו לבעלה ישראל, משום שיש לחוש שזינתה ברצון. וכ"כ התוס' (ד"ה וע"י), דאסורה אפילו לבעלה ישראל. וביארו, דחוששים לכך משום דחיישי' שמא נתרצת כדי למצוא חן שלא יהרגנה. [ובתוס' ע"ז (כג.) כתבו כע"ז, אך באופן אחר, דחיישי' דמחמת פחד נפשות תובעתן לזנות].
- ב. הרמב"ן (ד"ה האשה) ועוד ראשונים הקשו על התוס', אמאי נחשב דבר זה כרצון, הא כיון דעושות כן כדי שלא ליהרג הו"ל אונס ולא רצון, ומותרת לבעלה, וכמבואר בגמ' לעיל (ג): גבי ולדרוש להו דאונס שרי. [ומכח קושיא זו ועוד כמה קושיות, הרבה ראשונים נחלקו על התוס' וביארו המשנה כפירוש הר"ח והגאונים, דהא דאיתא במשנה 'אסורה', היינו דוקא לאשה כהן, דלא חיישי' לזנות ברצון. וכ"כ הרמב"ם (הל' איסור"ב פי"ח ה"ל)].
- ג. בזכרון שמואל (סי' סה אות לה) כתב, דמוכח מהתוס' דס"ל כהמהרי"ק (שורש קסז, הובא ברמ"א אהע"ז סי' קעח סעי' ג), דהטעם דאשה שזינתה אסורה לבעלה אינו משום שעברה על איסור א"א, אלא משום שמרדה בבעלה. ולכן ס"ל להתוס', דאע"פ דנחשבת אנוסה ולא עברה על איסור א"א, מ"מ כיון שהזנות עצמה היתה ברצון, מיקרי מעילה בבעלה ואסורה. [וכ"כ האבני מילואים (סי' ז ס"ק ד), דיש לבאר התוס' עפ"י דברי המהרי"ק].
- ד. בספר הערות (להגרי"ש אלישיב, ד"ה ע"י נפשות) כתב, דאין הכרח לומר דזהו גופא יסוד פלוגתת התוס' והרמב"ן, דהתוס' ס"ל כהמהרי"ק והרמב"ן חולק עליו, די"ל דגם הרמב"ן סובר כדעת המהרי"ק, אלא דס"ל דזנות מקרי מרידה בבעלה דוקא באופן שיש איסור בדבר, ונקט הרמב"ן דהכא ליכא איסורא כלל, דיתכן דהנכרי היה בא עליה גם אם לא נתרצתה, ומה שנתרצתה לא פעלה כלום מצד מעשה העבירה, ולכן לא מיקרי מעילה.
- ה. בקובץ שיעורים (אות ט) כתב ליישב דעת התוס' באופן אחר, דאין זה מיקרי אונס, משום דאונס שייך דוקא היכא דהאשה נאנסה על גוף מעשה הזנות, שהכריח אותה הנכרי לזנות, אבל כאן שהנכרי לא בא להכריח אותה לזנות, אלא בא להורגה, והיא נתרצתה לזנות כדי להציל את עצמה ממיתה, אין זה נחשב אונס. וכתב, שזה דומה למש"כ הרמב"ם (הל' יסודה"ת פ"ה) דמי שמרפא עצמו ע"י עצי אשירה לוקה, דלא נחשב אונס.

עומק הדף

דף כו

תיבן

- א. מי שאינו יודע את ייחוסו, אם יש לחוש שמא הוא עבד
- ב. אם כהן שנתחלל נחשב כמו לוי או כמו ישראל
- ג. בדין שתי חזקות במקום תרי ותרי
- ד. דין אשה שנתרצתה לזנות כדי להציל עצמה ממיתה

(א) מי שאינו יודע את ייחוסו, אם יש לחוש שמא הוא עבד

- א. הגמ' מביאה מעשה באדם אחד, שסיפר [במסיח לפי תומו], 'זכורני כשאני תינוק, ומורכב על כתיפו של אבא, והוציאוני מבית הספר, והפשיטוני את כותנתי, והטבילוני לאכול בתרומה לערב', ורבי סמך על דבריו להוכיח שהוא כהן.
- ב. בשימ"ק (ד"ה והוציאוני) הקשה, למה הוצרכה הגמ' להביא מה שהוציאו אותו מבית הספר, שלכאור' זהו דברים בטלים דלא שייכי בענין כלל. ותירצו ע"ז בשם התוס' [וכ"כ התוס' על הדף (ד"ה והוציאוני)], דהא נמי שייך בענין, שלא לומר שהוא עבד, ע"כ. והיינו, שמזה שהוא למד תורה בבית הספר מוכח שאינו עבד, שהרי אסור לאדם שילמד את עבדו תורה כמבואר בגמ' לקמן (כח.).
- ג. הטור (אהע"ז סי' ג) השמיט 'הוציאווהו מבית הספר', וכתב החלקת מחוקק (ס"ק ד), דטעמו משום דקיי"ל דאין חוששים לעבדות, משום דכל המשפחות בחזקת כשרות הם עומדות, [וביאר, דהגמ' קאי אליבא דשיטת ר' מאיר דחושש לפסולים]. ולדבריו נמצא, דנחלקו התוס' והטור אם חוששים לעבדות. [אך באבני מילואים (ס"ק ז) כתב, דגם הטור סובר כהתוס', אלא דס"ל שבזה"ז אין לחוש לעבדות כיון שעבדים אינם מצויים].
- ד. השער המלך (הל' איסור"ב פ"כ ה"ה) הקשה סתירה בדברי התוס', דבתוס' בסוגיין מבואר דחשש לעבדות, ואולם לעיל כתבו התוס' (כד. ד"ה אבל), דלא חיישינן כלל לפסול קהל כגון עבדות, [וכתבו, דאפילו לר' מאיר דחשש לפסולים, היינו רק לפסולי כהונה, אבל לא לפסולי קהל]. ותירץ השעה"מ, דאם האדם עצמו טוען שהוא כשר, בזה ס"ל להתוס' דלא חיישינן לפסול קהל, אבל אם הוא עצמו אינו יודע, חוששים לפסול קהל.
- ה. האבני מילואים (סי' ג ס"ק ז) תירץ סתירת התוס' באופן אחר, דמש"כ התוס' דלא חיישינן לפסולי קהל, טעמם, משום דאזלי' בתר רוב דאינם פסולים, אך כשאדם זה רוצה להחזיק עצמו ככהן ע"י אכילת תרומה, הרי הוא מוציא את עצמו מכלל הרוב שאינם כהנים, ושוב יש מקום לחוש שמא מה שהוא אוכל תרומה אינו מפני שהוא מאותו המיעוט שהם כהנים, אלא שהוא ממיעוט אחר שהם עבדים.

(ב) אם כהן שנתחלל נחשב כמו לוי או כמו ישראל

- א. הגמ' מביאה בשם ר' חסדא, שאם יצא קול על בן כהן שנתחלל מן הכהונה, [כגון שאומרים שאמו היתה גרושה], וחזינן שמחלקים לו תרומה, מוכח מזה דהקול אינו כלום, שאם אינו כהן כשר לא היה מקבל תרומה, ואע"פ דגם לוי מקבל תרומה, הרי איש זה בודאי אינו לוי, שהרי אביו כהן, והנידון הוא רק אם הוא כהן כשר או חלל, ומזה שמקבל תרומה מוכח דאינו חלל, וממילא מוכח שהוא כהן כשר.
- ב. המנחת חינוך (מצ' שצה אות טו) הוכיח מכאן, דכהן שנתחלל אין דינו כמו לוי, אלא הוא כמו ישראל, שהרי מבואר מסוגיין דכהן חלל אינו מקבל תרומה כמו לוי. [וכן הוכיח המשנה למלך (הל' ביכורים פ"ט ה"ו)].
- ג. הקובץ שיעורים (אות ע) הקשה, אמאי אינו נחשב עכ"פ כמו לוי, דהא שיטת ר' אלעזר בן עזריה היא דכהן מקבל מעשר ראשון כמו לוי, ומבואר ביבמות (פו:): דטעמו משום דגם כהנים איקרו לויים, וא"כ היאך פקעה קדושת לוי, דהא חללות אינה מפקעת קדושת לוי, כדמוכח מהא דלוייה שזינתה עם איש פסול אוכלת במעשר כמבואר בבכורות (מז.).
- ד. ותירץ הקובץ שיעורים, דצ"ל דהא דכהנים איקרו לויים, אין זה משום שגם הם באים משבט לוי, אלא משום שנכלל בקדושת כהונה גם קדושת לוי, דבכלל מאתים מנה, ולכן אם נתחללה קדושת הכהונה, ממילא פקעה גם קדושת הלוייה. [אך עי' באילת השחר שתירץ באופן אחר, שכהן שנתחלל, חל עליו שם חדש של 'חלל', ואינו נחשב לא ככהן ולא כלוי וגם לא כישראל].
- ה. יסוד זה מובא גם בחי' הגר"ח הלוי (הל' איסור"ב פט"ו ה"ט), וביאר, דהטעם שכהנים אינם בכלל קדושת לוייה מצד תולדותם הוא, משום דשם הכהונה מבטל ומפקיע שם הלוייה, דכהנים לויים וישראלים ג' שמות נינהו, וכל שהוא בכלל שם כהונה ממילא אינו בכלל שם לוייה. [וע"ע באג"מ (יו"ד ח"א סי' צג) שכתב טעם אחר לבאר למה כהן חלל אינו נחשב עכ"פ כמו לוי].

ג) בדין חזקה במקום תרי ותרי

- א. הגמ' מבארת, דרשב"ג ור' אליעזר פליגי לגבי אדם דמוחזק לן באביו שהיה כהן, אך נפק עליו קול דהוא בן גרושה והפקיעו אותו מדין כהונה, ואחר זמן בא ע"א להעיד כנגד הקול שהוא כהן כשר, והעלהו לכהונה עפ"י העד, ושוב באו ב' עדים להכחיש העד ולהעיד שהוא באמת חלל, ולבסוף בא עד רביעי להצטרף עם העד הראשון ולהעיד שהוא כהן כשר. ומבארת הגמ', דפליגי אם חיישנן לזילותא דבי דינא, אבל בלא"ה לכו"ע יש להכשירו.
- ב. הראשונים הקשו, אמאי יש להכשירו, הא נמצא דהוא תרי ותרי, דב' עדים מעידים שהוא כשר וב' מעידים שהוא פסול, וא"כ לכאו"י"ל דמספק אינו יכול לנהוג עצמו ככהן.
- ג. ברש"י (ד"ה ואנן) תירץ, דאוקמינן אחזקיה קמייתא דאסיקיניה עפ"י העד הראשון שהיה נאמן קודם שבאו העוררים. אולם רוב הראשונים תירצו, דיש כאן חזקה חדשה, 'חזקת אבהתא', דכיון דאביו כהן כשר, יש לסמוך שגם הבן הוא כהן כשר. ובשב שמעתתא (ש"ו פי"ח) העיר, למה לא פירש גם רש"י כן.
- ד. הרשב"ם בב"ב (לב. ד"ה דר' אלעזר) כתב ג"כ כסברת רש"י, דאע"פ דיש כאן תרי ותרי, מ"מ אוקי גברא אחזקיה שהכשרנוהו תחילה עפ"י העד הראשון, אך מוסיף לזה גם סברת הראשונים, דיש כאן גם חזקת כשרות דהוה מוחזק לן באביו דכהן כשר הוא. ויש לעיין, למה הוצרך להביא שתי הסברות, ולא די באחת מהן.
- ה. בשימ"ק (ד"ה עוד כתב רש"י) ביאר, דעיקר החזקה הוא חזקת אבהתא, אלא דאיתרע הך חזקה ע"י הקול שיצא עליו שהוא חלל, ולזה הוסיפו רש"י והרשב"ם, דמה שהוחזק ככהן כשר ע"י העד הראשון, זה הפקיע הקול, ושוב מוקמינן ליה אחזקה קמייתא. אולם בשב שמעתתא (ש"ו פי"ח) ביאר הענין באופן חדש, דחזקה אחת לא מועילה במקום תרי ותרי, אך שתי חזקות מועילות במקום תרי ותרי, ולכן הוסיפו רש"י והרשב"ם עוד חזקה.

ד) דין אשה שנתרצתה לזנות כדי להציל עצמה ממיתה

- א. מובא במשנה, דאשה שנחבשה בידי עכו"ם ע"י נפשות [שנידונת למות] אסורה לבעלה. ופירש"י, דחוששים שמא נתרצתה להן. דהיינו, ד'אסורה לבעלה', היינו אפילו לבעלה ישראל, משום שיש לחוש שזינתה ברצון. וכ"כ התוס' (ד"ה וע"י), דאסורה אפילו לבעלה ישראל. וביארו, דחוששים לכך משום דחיישי' שמא נתרצת כדי למצוא חן שלא יהרגנה. [ובתוס' ע"ז (כג.) כתבו כע"ז, אך באופן אחר, דחיישי' דמחמת פחד נפשות תובעתן לזנות].
- ב. הרמב"ן (ד"ה האשה) ועוד ראשונים הקשו על התוס', אמאי נחשב דבר זה כרצון, הא כיון דעושות כן כדי שלא ליהרג הו"ל אונס ולא רצון, ומותרת לבעלה, וכמבואר בגמ' לעיל (ג): גבי ולדרוש להו דאונס שרי. [ומכח קושיא זו ועוד כמה קושיות, הרבה ראשונים נחלקו על התוס' וביארו המשנה כפירוש הר"ח והגאונים, דהא דאיתא במשנה 'אסורה', היינו דוקא לאשה כהן, דלא חיישי' לזנות ברצון. וכ"כ הרמב"ם (הל' איסור"ב פי"ח ה"ל)].
- ג. בזכרון שמואל (סי' סה אות לה) כתב, דמוכח מהתוס' דס"ל כהמהרי"ק (שורש קסז, הובא ברמ"א אהע"ז סי' קעח סעי' ג), דהטעם דאשה שזינתה אסורה לבעלה אינו משום שעברה על איסור א"א, אלא משום שמרדה בבעלה. ולכן ס"ל להתוס', דאע"פ דנחשבת אנוסה ולא עברה על איסור א"א, מ"מ כיון שהזנות עצמה היתה ברצון, מיקרי מעילה בבעלה ואסורה. [וכ"כ האבני מילואים (סי' ז ס"ק ד), דיש לבאר התוס' עפ"י דברי המהרי"ק].
- ד. בספר הערות (להגרי"ש אלישיב, ד"ה ע"י נפשות) כתב, דאין הכרח לומר דזהו גופא יסוד פלוגתת התוס' והרמב"ן, דהתוס' ס"ל כהמהרי"ק והרמב"ן חולק עליו, די"ל דגם הרמב"ן סובר כדעת המהרי"ק, אלא דס"ל דזנות מקרי מרידה בבעלה דוקא באופן שיש איסור בדבר, ונקט הרמב"ן דהכא ליכא איסורא כלל, דיתכן דהנכרי היה בא עליה גם אם לא נתרצתה, ומה שנתרצתה לא פעלה כלום מצד מעשה העבירה, ולכן לא מיקרי מעילה.
- ה. בקובץ שיעורים (אות ט) כתב ליישב דעת התוס' באופן אחר, דאין זה מיקרי אונס, משום דאונס שייך דוקא היכא דהאשה נאנסה על גוף מעשה הזנות, שהכריח אותה הנכרי לזנות, אבל כאן שהנכרי לא בא להכריח אותה לזנות, אלא בא להורגה, והיא נתרצתה לזנות כדי להציל את עצמה ממיתה, אין זה נחשב אונס. וכתב, שזה דומה למש"כ הרמב"ם (הל' יסודה"ת פ"ה) דמי שמרפא עצמו ע"י עצי אשירה לוקה, דלא נחשב אונס.

סוגיית הדף

דף כו

ביסוד החזקה ד'חזקת אבהתא'

גמרא:

רשב"ג היינו ר' אליעזר כו' אלא הכא
במאי עסקינן דמוחזק לן באבוה דהאי
דכהן הוא ונפק עליה קלא דבן גרושה
או בן חלוצה הוא ואחתיניה ואתא עד
אחד וכו'

תמצית הסוגיא:

מבואר בסוגיין, שאם בא עד אחד והעיד על אדם שהוא כהן כשר, ואחר זמן באו שני עדים העידו שהוא חלל ופסול, ולבסוף בא עד רביעי ומסייע את העד הראשון להכשיר הכהן, שמדינא ראוי להכשיר הכהן, משום שהעד הד' מצטרף עם העד הא' להיות ב' עדים, אלא דנחלקו רשב"ג ור' אליעזר אם אעפ"כ אין להכשירו משום חשש חדש של זילותא דבי דינא.

והקשו כל הראשונים, מדוע יש להכשיר הכהן מדינא, הא יש כאן תרי ותרי, דב' עדים אומרים שהוא כשר, וב' מכחישים אותם ואומרים שהוא פסול. וברש"י תירץ, דיש לכהן חזקת כשרות, כיון שמתחילה הוחזק לכהונה עפ"י העד הראשון. אך שאר הראשונים תמהו עליו, דהיאך הוחזק ככהן כשר עפ"י העד הראשון, הלא לבסוף נתברר שהוחזק כן בטעות.

רוב הראשונים כתבו לתרץ הקושיא בדרך אחר, שיש כאן 'חזקה דאבהתא', שכיון שאביו של אדם זה היה כהן כשר, יש לסמוך שגם בן זה הוא כהן כשר.

אך העירו האחרונים הערה חזקה, היאך תוכל חזקתו של האב להכריע ספיקתו של הבן, דיש חילוק גדול בין זה לבין הא דמציינו די"א (לעיל יג): דחזקת האם מהני לבת, וכמו שיתבאר. וכתבו האחרונים כמה דרכים לבאר מהי 'חזקת אבהתא'.

תמצית מראי מקומות

קושיית הראשונים

א. רש"י ד"ה ואנן

הקשה, למה מועילה עדותן של ב' העדים שאומרים שהוא כהן כשר, הא יש כאן תרי ותרי, שיש ב' עדים שמעידים כנגדם שהוא חלל.

ותירץ, דאוקמינן אחזקיה קמייתא, דמתחילה היה מוחזק לכהונה עפ"י העד הראשון שהעיד שהוא כהן כשר.

ב. ר"ן יא. מדפי הרי"ף ד"ה ואיכא למידק

הקשה על רש"י, היאך אפשר לומר שהוחזק ככהן כשר עפ"י העד הראשון, הא לבסוף נתברר הדבר שמה שסמכנו על העד הראשון להחזיקו ככהן כשר היה טעות, משום שיש כאן תרי ותרי.

וכתב לתרץ קושיית רש"י באופן אחר, שיש כאן 'חזקה דאבהתיה', דכיון דאביו של הכהן היה כהן כשר, יש לסמוך שגם הבן הוא כהן כשר. [וכ"כ התוס' (ד"ה אנן), הרשב"א, והרא"ה].

ג' מהלכים ב'חזקת אבהתא'

ג. קובץ שיעורים ח"ב סי' ב אות ב

הקשה, היאך מהני חזקת האב לגבי הבן.

וביאר קושייתו, דא"א לבאר חזקה זו כמו שביאר השב שמעתתא (ש"ד פ"ד) בדין חזקת האם מהני לבת, דכיון דיש ספק א' הנוגע בין להאם ובין להבת, מאחר שחזקת האם מכריע הספק לגבי דידה, ממילא הוכרע הספק גם לגבי הבת, דכאן לא שייך סברא זו, דהספק נוגע רק להבן, ולא להאב, שהאב כשר אפילו אם נשא גרושה.

ולכן כתב, דע"כ יש כאן חזקה חדשה, דיש חזקה על כל אדם, שגם תולדותיו יהיו כמותו. וחזקה זו מכריע שלא

נפסל הבן, דא"כ נמצא שאינו כשר כמו אביו.

[ועפ"י"ז כתב, שיתכן דגם חזקת האם מהני לבת הוא משום חזקת אבהתא, ולא משום סברת השמעתתא הנ"ל].

ד. תוס' כט. ד"ה ועל הכותית

הביאו ג"כ ענין 'חזקת אבהתא'. שהקשו, מדוע מי שאנס כותית צריך לשלם קנס, והא ספיקא דממונא היא, דכותית היא רק ספק ישראלית, שמא אביה נשא שפחה. ותירצו, דיש לסמוך על 'חזקת אבהתא' שהיא ישראלית כמו אביה.

ה. קובץ שיעורים אות פב

הקשה על התוס', שלפי דרכו בביאור חזקת אבהתא, לכא' לא שייכא חזקה זו כאן, משום שאם נימא שאביה של הכותית נשא שפחה, א"כ הרי בת זו שנולדה ממנו אינה מתייחסת אחריו כלל, [כמבואר בקידושין (ט.)].

ותירץ, דצ"ל דגם בכה"ג יש להאב חזקה שכל מי שיוצא ממנו יהיה מתייחס אחריו.

ו. שב שמעתתא שער ב פרק יב

כתב ג"כ, ד'חזקת אבהתא' היא, שיש לכל אדם חזקה שבנו יהיה כמותו, וביאר, שלכן לגבי ספק אם אדם נשא שפחה, יש לסמוך על חזקה לקולא, דא"כ נמצא שאין בנו כמותו.

ועפ"י"ז כתב לגבי אשת איש שזינתה, והיא אומרת שהבועל היה נכרי ולכן אין בנה ממזר, דנאמנת, משום שיש לה חזקה שכמו שהיא כשרה לקהל, כך בנה יהיה ג"כ כשר לקהל.

[אך קשה, דאם השמעתתא מסכים לחזקה זו, למה לא ביאר גם חזקת האם מהני לבת מטעם זה, וכדברי הקובץ שיעורים, ועיין בחי' ר' שמואל (סי' טז) שעמד בזה].

ז. חי' ר' שמעון סי' טז

הביא ג"כ חזקה הנ"ל, דיש לכל אדם חזקה שבנו יהיה כמותו, והאריך לבאר הענין היטב.

ולדבריו יוצא, דחזקת אבהתא היא חזקתו של הבן, ולא חזקתו של האב.

ט. חזון איש אהע"ז זי' ב ס"ק כה

כתב מהלך ג' בביאור חזקת אבהתא, שכיון שהאב הוחזק כאיש כשר, מסתמא לא עביד איסורא.

ועפ"י"ז כתב לחלוק על דברי השמעתתא שסמך על חזקת אבהתא כדי להתיר אשת איש שמספקא לן אם זינתה עם ישראל או נכרי, משום דבכה"ג לא שייכא חזקה זו, שהרי בודאי עבדא איסורא.

ולדבריו יוצא, דחזקת אבהתא אינה כמו חזקה דמעיקרא, אלא היא חזקת בירור. וכדבריו מבואר גם בריטב"א (ד"ה רשב"ג בסופו).

אך כתב, שבאמת זהו הביאור גם בחזקת האם מהני לבת, שיש להאם חזקה שגם בתה תהיה כשרה כמותה. [ודלא כדברי השמעתתא, דחזקת האם מהני לבת משום שחזקת האם מכריע הספק לגבי האם, וממילא הוכרע הספק גם לגבי הבת].

ולפי דברי האחרונים הנ"ל יוצא, דחזקת אבהתא היא חזקתו של האב, ולא חזקתו של הבן, אלא שחזקה זו מועילה להכריע דין הבן.

ח. חי' ר' ראובן ב"ב ס"ל יג

כתב עוד מהלך בביאור חזקת אבהתא, שיש להבן חזקת כשרות, שכיון שאביו הוחזק בכשרות, וברא הוא כרעא דאבוה, לפיכך גם הבן הוחזק בכשרות.

סוגיית הדף

שיעורים

סימן ב

קובץ

ו

ואמאי ה"נ נימא אלמנה כבועל כדאמרינן התם עיסה כתינוק וכיון דהבועל בספיקו עומד דאין לו חזקה כשרות ה"נ האלמנה לא תועיל לה חזקה וכמדומה שכבר הקשו כן רבותינו האחרונים ז"ל.

ד) ובר"ן פ' האשה שנתארמלה הביא שיטת הסוברים דקיי"ל תרי ותרי ספיקא דאורייתא זלא מוקמינן אחזקה בספיקא דתרי ותרי והא דקיי"ל בעובדא דבר שטיא זבין ניכסי אוקי תרי בהדי תרי וארעא אוקי בחזקה בר שטיא וז"ל דלא אמרינן אוקי תרי בהדי תרי ואוקי אתתא אחזקה להוציאה מבעלה באומר ברי לי שמתרת לי ולעשות הולד ודאי ממזר להלקותו אם בא על בת ישראל וכ"ש דל"ל אוקמא אחזקה לאפוקי ממונא אבל היכא שאין צריך להוציא כלום מיד המוחזק משמע דמדינא אית לן למימ' אוקי מילתא אחזקה דבפ' ד"א משמע דמסקנת הסוגיא דהתם תרי ותרי ספיקא דרבנן הוא כלומר דאילו מדאורייתא אית לן למימר אוקי אחזקה כיון שאין אנו צריכין להוציא כלום מתחת המוחזק עכ"ל והחילוק הזה צריך לבאר טעמו דממ"נ אם בתרי ותרי מהני חזקה הרי ספיקו דתרי ותרי ככל הספיקות ויועיל אפילו במקום שיהא אח"כ חזקה כנגדו ואי לא מהני חזקה בתר"ת לא תועיל כלל אפילו היכא דליכא חזקה כנגדה.

ה) ונראה דעיקר דין חזקה הוא שאין ספק מוציא מידי ודאי כגון אדם זה בחזקה ודאי כשר עומד עד עכשיו מספק אתה בא לפוסלו אל תפסלנו מספק אמנם עדיין אין הטעם הזה מספיק להוציא ממון בעדותו דכשאנו באין להוציא ממון על פיו י"ל ג"כ להיפוך הנתבע הזה ודאי מוחזק הוא בממונו ומספק אתה בא להוציא ממנו אל תחייבו ע"י ספק עדו' וכן בספק גרושה דמוקמינן לה בחזקה א"א והבא עליה בחנק י"ל ג"כ מספק אתה בא לחייבו במיתה אל תחייבונו מספק וע"כ צ"ל דע"י החזקה הקודמת נעשה אצלנו הדבר ודאי ומשו"ה לא שייך עוד לומר אח"כ אוקי אחזקה המנגדת דדין חזקה לא שייך אלא במקום ספק וכיון שהעמדנו את העדים בחזקה ודאי כשרים שוב אין לומר אח"כ אוקי ממונא אחזקה כיון דאין כאן עוד ספק וחזקה ממון וכל החזקות אינן שייכין אלא במקום ספק.

מועיל לבת ונ"ל דיש לחלק דר"ג מיירי היכא דאין שייך לדון הספק על האב בכשרות ופסלות כהיא דראה מעוברת האב אינו בפנינו ואם היה בפנינו היינו מכירים אותו ואיכותו בזה מכשיר בבתה דהבת גירא בתר אמה וחזקה דאמה מועיל לה משא"כ הכא באלמנת עיסה דהאב לפנינו ומחזיקין אותו לספק חלל בזה לא שייך לומר דהבת תגרר בתר אמה דהא יש לגררה ג"כ לאבי' שהוא ספק חלל וממיל' גם היא בספק עכ"ל. (ב) ולפימ"ש בשב שבעתתא ש"ד פ"ד בטעמא דחזקה האם מהניא להבת משום דהודאי מכריע את הספק אין תירוצו של הגרעק"א עולה יפה דהאם שהיא ודאי שפיר גוררת את הבת אחריה אבל האב שאינו אלא ספק אינו יכול לגרור את הבת אחריו.

[מהשמטות. מ"ש בשב שבעתתא בטעמא דחזקה האם מהני לבת הוא משום דהודאי מכריע את הספק הנה בתוס' פ"ב דכתובות כתבו דגם חזקה האב מהני להבן (גבי) עיי"ש דכ"ו ד"ה אבן אחתינן ליה ואין נראה לר"י דחזקה האם מהני גם לינאי כדמשמע הכא עכ"ל והיינו דאנן מסקינן ליה משום חזקה אבהתא וכן הוא בתוס' ר"פ אלר נערות לענין כותים דכל חד מוקמינן ליה בחזק' אבהתא ולענין האב אין שייך כלל טעמו של הש"ש שהוא אינו נפסל גם אם נשא זונה וע"כ צ"ל שהאבות יש להן חזקה שתולדותיהן יהיו כשרין כמותן].

ג) ובשילהי קידושין תינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו ר"מ מטהר דרוב תינוקות מטפחין ומיעוט אין מטפחין ועיסה זו בחזקה טהרה עומדת סמוך מיעוטא לחזקה וכו' ופירש"י רוב תינוקות מטפחין בשרצים אבל בעיסה ודאי נגע והספק הוא על התינוק אם הוא טמא או טהור והרמב"ן הקשה על פירוש זה דכיון דהתינוק ודאי נגע בעיסה הרי עיסה כתינוק ולא שייך בכה"ג לאוקמי עיסה בחזקה טהרה וכן כתב שם בתוס' רי"ד ע"כ פירשו דרוב תינוקות מטפחין בעיסה ומיעוט אין מטפחין והתינוק ודאי טמא וא"כ הספק הוא על העיסה מצד עצמה ובוזה שייך לאוקמי עיסה בחזקה טהרה ולפירוש זה קשה מאלמנת עיסה דהספק הוא בהבועל אם הוא חלל ואיך אמרינן אוקי אלמנה בחזקה כשרות

סוגיית הדף

קובץ כתובות שעורים צא

אלו נערות

לו אב כלל, דולד במעי שפחה כולד במעי בהמה דמי, וזה גופא מספקא לן אם הוא אביו ואיך אפשר להכריע הספק הזה על ידי חזקת אביו, וצ"ל דגם ע"ז שייך חזקה שזרעו יתיחס אחריו ובעיקר תירוצם צריך להבין דמאי אולמא חזקה מרובא אליבא דשמואל, ואפשר לומר לפי שיטת בעה"מ ברפ"ב דרובא וחזקה יחד מהני גם לשמואל, ואף שבתוס' שם כתבו דלרב פריך ולא כפירוש בעה"מ דגם לשמואל פריך, אפשר דס"ל דהתם ליכא חזקה כמ"ש הרמב"ן שם במלחמות, אבל עדיין לא נתישבה קושיתם מקבוע דליכא רובא אלא חזקה גרידא והך חזקה הא לא עדיפא מרובא, אלא דבפמ"ג חקר דהיכא דאיכא חזקה בהדי רובא לא אמרינן קבוע.

פג בא"ד. ואף על גב דאמרי' וכו' בעל ולא קידש אינו לוקה. וקשה מה בכך הא עיקר חידושא דפסולות הוא דיש להן קנס אף על גב דלא קרינן בהו ולו תהיה לאשה, ורבותא זאת איכא גם במחזיר גרושתו, ואפשר לומר דס"ל לתוס' דמתניתין אשמועינן דאיכא קנס בחייב מלקות, אי כר"י דלא אתרו ביה אי כר"ל דאתיא כר"מ, אבל א"כ תיקשי מהא דתני נתינה דליכא מלקות אלא בחיתון ולא בזנות, עכ"פ מ"ש מחזיר גרושתו מנתינה, דג"כ אינו לוקה בבעל ולא קידש ללישנא בתרא דרבא.

פד בדברי הגרע"א בדו"ח כאן מבואר דבספק אם הוא חייב מיתה לא אמרינן קלבד"מ מספק, וכדבריו מבואר ברש"י ס"פ המניח ל"ה, ויש להעיר מזה על דברי תוס' לקמן ל' שכתבו דר"ש התימני ע"כ לית ליה דר' נחוניא מדאיצטריך למעוטי חייבי כריתות משום שאין בהו הויה ולא מיפטר משום קלב"מ [והראיה הזאת היא לשיטתם דלר' נחוניא גם ח"כ שוגגין פטורין דלשיטת רש"י בפ"ב דפסחים אין זו ראייה דאיצטריך מיעוטא בח"כ שוגג] ולפי הנ"ל ג"מ בספק ח"כ דלא מיפטר מטעם קלב"מ ואפשר לומר דדוקא במיתת בי"ד דספק נפשות להקל ואינו חייב מיתה מספק אבל בכרת דקמי שמיא גליא וגם בספק חייב כרת שפיר מיפטר מספק, אמנם י"ל דכיון דח"כ ילפינן מחייבי מיתות בי"ד אפשר לומר דיו לבא מן הדין להיות כנדון דדוקא ודאי ח"מ פטורין מממונ

עח דף כ"ט. נערה אין קטנה לא. והטעם משום דבעינן מהוה את עצמה, ולפי"ז פשוט דה"ה בשוטה נערה ליכא קנס אליבא דר"מ, ובחידושי הרמב"ן לקמן במתניתין דבא על בתו כתב דמתניתין מיירי בשוטה מפותה, ותימה מה בין שוטה לקטנה אליבא דר"מ.

עט קטנה מבת יום אחד יש לה מכר. ומבואר מלשון זה דעובר ליתיה במכירה, ולהסוברין דאפשר למכור עובר במעי בהמה, י"ל דהכא שאני דבעינן ראויה ליעוד, אבל להסוברין דקידושין תופסין בעובר מיד, קשה. **פ** תוד"ה הבא על הנתינה וכו' דעבדות ממש גזר עליהו, שמחוך כך נאסרו בקהל משום לא יהיה קדש. וקשה דגהי נמי דהפקר בי"ד הפקר, אבל הכא כיון דקודם הגזירה כבר נתגיירו איך אפשר שיהו נעשין עבדים כנענים ע"י הפקר בי"ד, וצ"ל דהגזירה היתה קודם שנתגיירו, ולפי"ז מוכח דשייך דין הפקר בי"ד גם בשל עכו"ם, אף דלכאורה עכו"ם אינן מצווין לשמוע לבי"ד ישראל, אלא דמבואר לקמן בדבריהם דשייך הפקר בי"ד גם בחלק מזבת.

פא שם. בגירותן אית להו חתנות בנכריותן לית להו חתנות, והיינו דע"כ מיירי קרא בגירותן דבנכרים לא מיקרי חיתון כיון דאין קידושין תופסין, וקשה דאם כן תיקשי מזה לר"ע דאין קידושין תופסין איך שייך חיתון, וע"כ צריך לומר כוונת הכתוב לאסור בדרך חיתון ואם כן מנא לן לרבא דרבנן פליגי בזה על ר"ע דאינו אסור אלא חיתון ממש, וכן קשה בהא דהכל מודים במחזיר גרושתו דבעל ולא קידש אינו לוקה דרך ליקוחין אסרה תורה, קידושין ע"ח, והא לר"ע ע"כ האיסור הוא על ביאה גרידא וא"כ מדר"ע נשמע לרבנן.

פב תוד"ה ועל הכותית וכו' דכל אחת מוקמינן לה אחזקת אבהתא. והיינו כיון שאביה היה כותי חזקה שבניו יהיו כמותו כמו לעיל דף כ"ו גבי בן גרושה ספק דמוקמינן ליה בחזקת אביו, שהי' כשר, וקשה דהתיינת החם דאפי' הוא חלל מ"מ בנו הוא ושייך לאוקמי בחזקת אביו אבל הכא אם נולד משפחה אין

נפסלה לכהונה בנבעלה לנכרי או לישראל, כיון דמיירי שם הרמב"ם באשת איש, ומאי חזקה דגופא ישנו באשת איש בין נבעלה לישראל או לכותי. וכן פסק בשו"ע (אה"ע סימן ד' סעיף כ"ט) דבאשת איש נאמנת לומר מכותי נתעברתי להכשיר הולד, ואמאי הא בוז שהיא אשת איש ליכא שום חזקה דכשרות לומר שנבעלה לנכרי יותר מלישראל ע"ש.

אמנם לפענ"ד נראה דלהכשיר הולד לקהל איכא חזקה דכשרות לולד עצמו. לפי מה שכתב בשיטה מקובצת ריש פרק אלו נערות (כתובות דף כ"ט ע"א) במתניתין דתנן הבא על הכותית וז"ל, הקשו בתוספות לרבא דאמר בפרק עשרה יוחסין (קידושין דף ע"ו ע"א) דפיסול כותי משום דעבד ושפחה נטמעו בהם, אמאי יש להם קנס, נימא לה אייתי ראייה דלאו שפחה את ושקילי כו'. אבל הרא"ש ז"ל כתב וז"ל, ויש לומר משום דכל חדא וחדא מוקמינן אחזקת אביה, דשפחה שנתערבה בהם לכותי נשאת מוקמינן לה בחזקת אביה, וכן עבד שנתערב בהם נשא כותית מוקמינן לה אחזקת אימה. אעפ"י שפסלוה לרבא משום איסור שפחה, לענין קנס לא מחזיקינן לה בשפחה כדי שלא יהא חוטא נשכר עכ"ל. וא"כ נראה דהוא הדין בספק ממזר מוקמינן לה בחזקת אימה דכשרה היא לקהל והוא הדין ולדה.

והך חזקה דאבוה נראה מוכח מהא דאמרינן בפרק ב' דכתובות (דף כ"ו ע"ב) ואתא עד אחד ואחתינן כו', אנן אחתינן ואנן אסקינן ליה. וכתב רש"י ז"ל ואי קשיא תרי ותרי גינהו, אוקי תרי להדי תרי ואוקי אחזקה קמייתא דאסקינן על פי עד ראשון שהיה נאמן עיין שם. והרמב"ן כתב עלה וז"ל משמע מכלל דבריו דחזקת אבהתא לאו חזקה היא לגבי דידיה, כיון דסהדי לא מסהדי אאבוה ועל חזקתיה אלא עליו הוא דמסהדי כו'. ולא אתחווורא לי האי סברא, דכיון דהאי חזקה באה מכח עדות של עדים אלו, הרי היא כעדות ואין כאן חזקה כו'. ולדברי רש"י ז"ל איכא למימר דחזקה דאבוה ודאי מהני ליה לאיצטרופי גבי סהדא ע"ש. ובחידושי הרא"ה כתב דעיקר חזקה דמוקי להאי אחזקתיה דמוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא. וכן כתב בחידושי הרשב"א ז"ל דחזקה דמוקי להאי אחזקתיה היינו בחזקת אבוה ולא חזקה דעדים, דחזקה הבאה מחמת גופא של עדות לאו חזקה היא ע"ש. וא"כ הוא הדין לענין ספק ממזר מוקמינן לולד בחזקת אימה שכשרה לקהל, דמה לי חזקת אבוה או חזקה דאימה, וכיון דמסייע לה חזקת כשרות והיינו חזקה דאימה, משום הכי מהימנא לומר מכותי נתעברתי כדי להכשיר הולד, דכותי הבא על ישראלית הולד כשר.

ובחידושי פנ"י ראיתי שכתב בפרק י' יוחסין (דף ע"ג ע"א) שם חד למשרי ממזר בשתוקי וחד למשרי שתוקי בישראל וז"ל, לכאורה נראה דלאו דוקא שתוקי נקט כו', אלא דעיקר קרא לשאר ספיקי ממזרים אתא, וכגון באשה שנתקדשה ספק קידושין או ספק גירושין וזינתה וילדה הולד ספק ממזר כו'. כך היה נראה לי לכאורה. אלא דלאחר העיון היטב ואחר שדקדקתי בלשון הרשב"א והריטב"א ז"ל שהקשו קרא למה לי והא הוי ספק ספיקא דלמא אזלו הנך לגבה והוי ליה כל דפריש מרובא פריש, ואם תמצוי לומר אזלא איהי לגבייהו שמא לכשר נבעלה, משמע לכאורה דפשיטא להו דעיקר קרא דספק ממזר היינו דוקא בשתוקי. ויש לי ליתן טעם בדבר, דבכל הנך שכתבתי איכא לאוקמי אחזקתיה ואחזקה דאבהתיה שאביו של הספק מוחזק בכשרות, מה שאין כן בשתוקי דלית ליה חזקה דאבהתיה כלל דלא ידעינן אבוה מנו ואפשר דאבוה גופיה ממזר עכ"ל. והרי עומד בחזקה דאבוה לענין ספק ממזר, אלא שסובר דוקא חזקה דאבוה. וכבר כתב השיטה מקובצת החזקה גם לאימה, וכמו דאמרינן חזקה דאבוה כמו כן אמרינן אוקי בחזקה דאימה.

ולפי זה כיון דמהני לולד חזקה דאבהתיה וגם חזקה דאימה, א"כ קשה טובא הא דאכשר רחמנא ספק ממזר משום דממזר ודאי אמר רחמנא ולא ממזר ספק, קרא למה לי, תיפוק ליה דספק מותר לישא ישראל דהא מוקמינן ליה בחזקה דאימה שהיא כשרה לקהל. ואפשר לומר כגון באשה שנתגרשה ספק גירושין וילדה, דכה"ג מוקמינן לה לאשה בחזקתה שלא נתגרשה ואם כן הולד ממזר, ולולד נמי חזקה דאימה שאינו ממזר, והוי ליה חזקה נגד חזקה והוי ליה ספק ממזר. ולפי מה שכתבתי בפרק ט"ו דעיקר קרא דספק ממזר לא צריך אלא ברוב פסולים דבמחצה על מחצה להרמב"ם כל הספיקות מדבריהם, ואם כן קרא למה לי, וכמו שהקשו עליו הרשב"א והר"ן קרא דממזר ודאי למה לי. וכתבנו שם דאיצטריך קרא להיכא דרוב פסולים, דכל כה"ג נמי ספק הוי וכמ"ש בשיטה מקובצת בפ"ק דמציעא גבי עשירי ספק דכל דפריש מרובא פריש נמי ספק הוי אלא דהתורה אמרה לילך אחר פריש מרובא. וכיון דקרא אתי לאשמעינן ברוב פסולים וידעינן דאזל הבעל אצלה דכהאי גוונא ספק דפריש מרובא פריש, ואם כן חזקה דאימה לא מהני דהא רובא וחזקה רובא עדיף, ודוק.

פרק כ

בפרק קמא דכתובות (דף י"ג ע"ב) האי ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דרב יוסף, היא

סימן מז בענין הנ"ל ממהדורה אחרת

דף ט' ע"א תוס' ד"ה לא צריכא באשת כהן ואם תאמר ונוקמא בחזקת שהיא כשרה לכהונה ונאמר דלאו תחתיו נבעלה וי"ל דאדרבא אית לן למימר דהשתא נבעלה דאוקמה אחזקת הגוף שהיתה בתולה עכ"ל, ועיין בשמ"ק שהקשה בזה למה לא נ"מא תרתי לריעותא דהרי בעולה לפניך עם חזקת כשרות לכהונה יעו"ש. ועיין בחי' הגרע"א מה שכתב טעם שכלי בהצטרפות הריעותא דהשתא עם החזקה השניה ששניהם מורין על ענין אחד והכא אינו כן דהריעותא דהשתא אינה מורה על כשרות כהונה, וכבר הארכנו מזה בסימן הקודם.

והנה עיקר מה שצריך לבאר בזה בעיקר הכלל דתרתיו לריעותא דהרי אם היתה המקוה לפנינו והיה נוגע להמקוה בעצמה לדון ודאי דלא היה מגרע מה שחסר לפנינו דחזקה דמעיקרא עדיפא וממילא היה מהני לכל טמא שיטבול מכאן ולהבא ולמה יגרע כשאנו דנים לענין הטמא שמבל כבר, כיון דחזקת הטמא אינו מכריע כלל לענין המקוה, ולענין המקוה מהני חזקת הגוף ומה שחסר השתא אינו מגרע כלל וממילא יהני גם להטמא, ובסימן הקודם רצינו לבאר דבכה"ג ליכא כלל חזקת המקוה כיון דלענין המקוה ליתא שום נפ"מ לדינא כיון שחסר לפנינו, דבשלמא אם היה הספק אם חסר השתא או שהוא עדיין בשלימותה שדין זה חשבינן שהוא דין של המקוה בעצמה אם ראויה למהר טמאים או לא, אבל כיון דחסר לפנינו אזיל ליה דינה של המקוה. ולפ"ז אין כאן הצטרפות כלל רק דמוקמינן הטמא אחזקתיה, אבל פשטות הסוגיא אינה מורה כן.

וע"כ נלענ"ד דבאמת גם עכשיו אף דלא שייך להעמיד המקוה על חזקתה דליכא שום נפ"מ לדון על המקוה, וכל דליכא נפ"מ ליכא לדין חזקה, אמנם הטמא יש לו חזקת המקוה, דכיון דעיקר מה שאנו מסופקין על הטמא הוא מכה כשרות המקוה

אם בשעה שמבל היתה המקוה בכשרותה או לא אמרינן דכמו שאם היו דנים על המקוה בעצמה היו מעמידין אותה על חזקתה כ"כ מה שאנו דנים על התולדות היינו הטמא שכה מהרתו בא ע"י המקוה יש לו להשתמש בכה החזקה של המקוה מה שהיתה המקוה בחזקת שלימות.

וב"ב לדעתי ביאור ענין מה דמהני חזקת האם לבת אינו כפי מה שהבין הגאון בעל השב שמעתתא דע"י שאנו מעמידין האם על חזקתה ומחזיקין אותה לכשרה לכהונה דינה מכריע על הספק של הבת, דלדבריו קשה טובא היכא שהאם אינה לפנינו ואין צריכין לדון עליה, ועוד דהרי מפורש בתוס' לקמן דף כ"ו וכן בהרבה מקומות דגם חזקת אבהתא כגון היכא שאנו מוחזקין באבוב דהאי דכהן הוא והספק על הבן אם הוא בן גרושה או לא דאמרינן כגמ' דמהני לבן חזקת אבותיו וכתבו התוס' דהוא כעין חזקת האם דמהני לבת עיין דבריהם לקמן דף כ"ז ע"ב ד"ה אגן אחתינן, ולדברי הגאון הנ"ל לא שייך שם כלל לדון על האב להעמידו על חזקתו דהאב אינו נפסל ע"י נשואי גרושה ומה שייך להכריע את ספיקו של הבן, אלא נראה לי ברור שהוא מטעם דכיון שהבת או הבן הוא גוף הנפרש מן האב ומשו"ה כמו דאמרה תורה שאם באין לדון על אותו הגוף בעצמו אם הוא על חזקתו הראשונה להעמידו על חזקתו הראשונה כ"כ אם נבוא לדון על חלק ממנו ודאי דשייך אותה חזקה, כ"כ י"ל בגוף הנולד ממנו דמועיל לו להנולד החזקה הראשונה שהיה להמוליד לאמר שהנולד לא נשתנה מן המוליד כיון שהוא בא בתולדה ממנו. ולפ"ז ביאור הענין דמהני חזקת האם לבת ולא דין האם לבת דלפמ"ש"כ הש"ש הוא שדין האם מה שדנים את האם להעמידה על חזקתה מהני לבת, ולדברינו אינו כן, דבאמת דין האם לא מהני כלל לבת, דעד כאן לא היה מהני דינה של האם לבת

שחיטה שפועלת על הבהמה וכל כה"ג, או אמרינן שהדבר המתפעל יש לו דין חזקה מהדבר שבא מכחו אף אם הדבר הוא בטל מן העולם וליכא נפ"מ לדון עליו בעצמו, אבל לענין אבילות שאין דין אבילות בא מכה המת אלא רק מציאות משותפת במקרה לא מהני חזקת חי של המת להכריע לדין אבילות ורק אם היה עוד דין לדון על המת בעצמו להחזי' לחי או ממילא בטל דין אבילות כמובן, אבל בכה"ג לא שייך חזקת חי כמובן, ובוזה אפשר שיפלו כל הראיות שהביא הגאון בעל ש"ש נגד המ"ז, ודינו של המ"ז הוא להלכה ולא מטעמיה, וזוהי הערה חדשה בענין חזקה ואין הפנאי בידי עכשיו לעיין בזה).

ולפ"ז י"ל בענין תרתי לריעותא ע"פ שני דרכים:
הדרך הא': דאיכא בכה"ג חסרון בעיקר החזקה והוא דכיון דחזקת המקוה אינה על המקוה בעצמה רק שמועלת להטמא מפני שנתחבר להמקוה לקבל כח המטהרה ואנו מסופקין אם בשעת התחברותו להמקוה כבר היתה חסירה, ונמצא דאפשר דהטמא הזה לא היה שייך כלל לחזקת המקוה דלא נתחבר מעולם למקוה זו בכשרותה ונמצא דהתחברות להמקוה אינה למקוה הכשירה שהיה לה החזקה הקודמת והוה הספק בעיקר החזקה אם יש להטמא החזקה של המקוה דאם טבל לאחר חסרונה אין לו שייכות למקוה הכשרה, וכיון שנגרע כח החזקה נצטרף לזה מה שחסר לפניך דהוא ג"כ קצת חזקה להצטרף, דהרי בספק השקול נראה מדברי בעל המג"א בה' פסח דנקטינן לאמר לדון על דבר כמו שהוא עכשיו כ"כ היה מוזמן הקודם ורק לס"ס מצרפינן גם ספק זה שמא אח"כ יעו"ש בס"י תס"ז ובשו"ע של הגאון רש"י מליאדי שביאר היטב דברי המג"א.

ובן י"ל באופן אחר אף אם נאמר דלא נגרע בכה"ג החזקה של הטמא שבא לו ע"י המקוה מ"מ כיון שעל המקוה בעצמה לא מהני חזקה כג"ל ורק מהני על הטמא ואצל הטמא באים שתי החזקות ביחד דבשלמא לענין המקוה בעצמה אף אם היה חזקת איזה דין המתנגד לחזקת הגוף לא היה מגרע את חזקת הגוף משום דחזקת הגוף עדיף משום שהוא בירור כללי וחזקת הדין הוא פרטי על הפרט שאנו דינים בלבד. ועוד דחזקת הגוף מבררת את עיקר

רק אם חי' דנים על הבנים שנולדו אח"כ מחמת דין פסול של האם או ודאי כיון שהחזיקו את האם לכשרה לכהונה גם הבת הנולדה אח"כ כשרה. אבל היכא שאנו דנים פסול הבת מחמת הבעל אם הוא נתין או ממזר י"ל דאף דמכשרינן את האם לא מהני לבת אף שהספק משותף על שתיהן, רק מה דמהני לבת הוא מפני דיש לבת בעצמה חזקה הקודמת והוא מה שהמולידה היה מוחזק לכשרות, וזהו חזקת אבהתא שהתוס' כללו שני חזקות אלו יחד וזה ברור לדעת.

ובזה נסתרינן דברי הש"ש בש"ד פ"ז מה שהוכיח נגד הפר"ח בענין השאלה של גאוני ק"ק וילנא בבהמה שחציה נפרש וחציה נשארה בקביעות להתיר חלק הקבוע ע"י חלק הנפרש מהך דמהני חזקת האם לבת, ולדברינו אין הגדון דומה לזה דהתם אינו משום דדין של האם מכריע על הבת רק שלהבת יש לה חזקה בעצמה אבל אם דין הכרעה של האם מהני לבת לא שמענו בזה כלל.

והנה במקוה עוד עדיף מבן ובת כמש"כ בס' ש"ש ש"ד פ"ג משום דהספק שעל הטמא בא רק מספיקת המקוה וכשרותו בא ע"י המקוה ומשו"ה י"ל דכמו שמהני חזקת האם לבת כ"כ מהני לממא חזקת המקוה שבה מהרתו בא ע"י המקוה ומהראוי שתועיל לו חזקת המקוה כמו דמהני חזקת אבהתא אף דליכא שום נפ"מ אצל האב כ"כ שייך לדון אצל הטמא שיועיל לו חזקת המקוה אף אם המקוה עכשיו פסולה.

(ולפ"ז י"ל היה נראה דיש מקום לדון לענין זה שדן המ"ז ביו"ד סי' שצ"ז לענין מי ששמע שמת לו מת ואינו יודע אם תוך ל' או לאחר ל' אם מוקמינן אחזקה שמת בזמן המאוחר, ופסק שם בדבר שעשוי להשתנות אף אם מוקמינן אחזקה זה רק אם אפשר לאמר דגם עכשיו לא נשתנה אבל אם עכשיו ודאי נשתנה ליכא חזקה בכה"ג יעו"ש. ובס' ש"ש ש"ג פ"ח דחה דבריו מהרבה מקומות מדברי התוס' יעו"ש. ולענ"ד היה מקום לבאר דבאמת חזקת חי לא מהני רק לחי בעצמו אם יש לדון עדיין עליו בעצמו כגון לגוף האדם אם מטמא או לא וכל כה"ג, וכן אם מסתעף לדבר אחר אם הדין שבא על דבר הנידון בא מכוחו, כעין מקוה שמטהרת את הטמא או כסכין של

פינץ י'

תרי ותרי וברי לי וברין חזקת האב והאם לגבי הבת

דף לא: שנים אומרים מה שנים אומרים לא מה וכו' כרי זו לא תנשא ואם נשאה לא תלא. וצפרק האשה שנחארמלה כג: פרכין מצדי תרי ותרי וינכו כבא עלי' באשם תלוי קאי ומשני אמר רב ששה עגון שניסה לאחד מעדיה וחו פרכין היא גופא באשם תלוי קיימא ומשני באומרת כרי לי. מלינו זבא מחלוקת בין תוס' וברש"א. שכתוס' צ"ל לב. ד"ה אן וכו' ויבמות פח: וכתובות כג: הקשו אמאי לא תלא כרי היא בחזקת איסור אשת איש ובתרי ותרי מוקמינן לחזקה מדאורייתא ומאי מהני כברי לי שיהא אומרים דברי לי לא מהני אלא במקום ספק. ותרו בתוס' דחזקה דאשה דייקא ומנסבא קמרעב לחזקה אשה איש וכוו רק ספק השקול ומהני כברי שיהא אומרים. אבל ברש"א בקידושין סו. ד"ה מאי וכו' מתרן דכיון דמיירי באומרים האיש וכאשה כרי לי לגבי עגמן הם נאמרים גם במקום דאיכא חזקה דאיסורא. וכן בש"מ בכתובות כג. כ' כה"ג בלא סברה דייקא עיי"ש, וכן הריעב"א בכתובות כג: ד"ה אמר רב ששה וכו' דס"ל דבאיכא עדים דמסייעי לה ל"ש חזקה דאשה דייקי ומנסבא ומ"מ מועיל כרי שלכס גם במקום חזקה. (עיין לקמן בסוף הענין בציאור סברה במחלוקת של התוס' וברש"א).

י"ש להקשות על שיטת ברש"א והריעב"א מיבמות ג: אמרו לה מה בך ואח"כ מה בעלך ונתייבמה ואח"כ אמרו לה חילוף בדברים תלא והולד ראשון ואחרון ממחר כיכי דמי אילימא תרי ותרי מאי חזית דסמכה אהני סמוך אהני ועוד ממחר ספק ממחר הוא. ועיין שם בתוס' ד"ה מאי וכו' דמיירי בשניהם אומרים כרי לי. וברי התם האשה בחזקת איסור ליבס עומדת כמצואר בתוס' שם וא"כ אמאי הוי כולד רק ספק ממחר ולא ודאי ממחר. והתוס' בכתובות כו: הקשו קושיא זו ותרו לפי שיטתם דגם זבא בחזקה דאשה דייקי ומנסבא קמרעי לחזקה איסור ליבס, אבל לברש"א אחתי קשה. ואין לומר דשאני התם משום דמועיל כברי של האב והאם גם להבן, דא"כ גם ספק ממחר לא להוי. ועיין בבית מאיר על א"כ"ע סי' קנז ס"ג שמדקדק מהגמ' הזאת דכברי של האב והאם לא מהני להבן דאלא"ה גם ספק ממחר לא להוי.

[ונראה שראית כצ"מ הוא אליבא שיטת ברש"א דוקא, וכמו שהביא שם צ"מ מהתוס' יבמות ג. דמשמע דס"ל נמי כברש"א. דלשיטת התוס' כתובות כג: וצ"ל לב. ויבמות פח: יש לפרש בכוונת הגמ' שמקשה ועוד אפילו אם לא מיירי באומרים כרי לי מ"מ לא הוי כולד אלא ספק ממחר ולא ודאי, דחזקה לא שייך כאן דחזקה דייקי ומנסבא קמרעי לה, או באופן אחר קלת, ועוד אפילו אם כרי לא מועיל בספיקא דתרי ותרי מ"מ כרי אינו אלא ספק ממחר כיון דחזקה דייקי מרעא לחזקה א"א. אבל אליבא דברש"א מביא צ"מ שפיר ראי' דברי לא מהני להבן, דע"כ קושיא בגמ' דועוד וכו' מיירי באומרים כרי דאלא"ה כולד הוי ודאי ממחר מהמת החזקה וכמו שכתב שם צ"מ. אבל לפי"ז קשה גם על צ"מ לפי מה שמדייק מהגמ' דכברי לא מועיל להבן א"כ אמאי לא הוי כבן ודאי ממחר מהמת החזקה וממה נפשך אם מועיל להם כברי לא להוי ממחר כלל ואי לא מועיל להם כברי להוי ממחר ודאי מהמת החזקה]

הגה בתוס' צ"ל לב. ד"ה אן וכו' הקשו שתי קושיות על כך דינאי המלך דאמרינן בקידושין סו. דמספק אסורה ח"ל התוס' ותימא דאמרינן צפ' האומר בקידושין דף סו. גבי ינאי המלך ויבוקש ולא נמלא כיכי דמי אילימא דתרי אמרי אישעבאי ותרי אמרי לא אישעבאי תרי ותרי וינכו מאי חזית דסמכה אהני סמוך אהני ואמאי לא נמלא וכשחא מאי קא פריך אדרבה אית לן למימר ואוקי תרי כבדי תרי ואוקי גברא אחזקיה ואוקי ינאי אחזקה אמו דלא אישעבאי ופירש התם בקונט' דחזקה האם לא מהניא להכשיר את ינאי לפי שאין עדים באין לפסול את האם לכהונה אלא להביד על ינאי ואין נראה לר"י דלמה לא יועיל חזקה האם לבן הואיל ואינו יכול להיות שחכא האם כשרה אם לא יהי' הבן כשר ועוד דכבא אע"ג דעל הבן מעידים לפסלו מהניא ליה חזקה האב להכשירו עכ"ל התוס'. ביאור קושיא הראשונה דא"א שחכא האם כשרה אם לא יהי' הבן כשר דאי אפשר למיפלגינהו. וכיון דעל האם יש חזקה במצרתה שהיא כשרה על כרחך גם הבן כשר. וכסברא זו כתב הש"ש שם ד' פ"ג בחולין דף ע. אמ"ד בהמה בחייו בחזקה איסור עומדת וכשחא מתה היא וע"כ מטמאה נמי במשא וכן שם פ"ד כ"כ בבהמה דחלי' פריש ואזלינן בה בחר רובא. ובקושיא השני שבתוס' מהא דאמרינן התם בספק בן גרושה ובן חלוה דאע"ג שעל הבן מעידים לפסלו מהניא ליה חזקה האב להכשירו והתם ל"ש כך סברה ראשונה

אב"ל נראה יותר דגם בהסבחה הראשונה לא חיבני
 הבני דהאם להוליא האם מחזקה צמח
 שנוגע להבן. דהנה אין הבני דידכו בתרי ותרי
 מועיל ללא לגבי דידכ ודידי דהא אס נשאת שלא
 לאחד מעדי חייב העאת וא"כ אפילו כשנשאת
 לאחד מעדי דלתרווייכו לא מוקמינן לה אחזקה
 מ"מ בעלם החפלא יש כאן חזקה איסור ולענין
 ממרות דבן מסתברא דזכ תליא בהחפלא דאיסור
 שצוה יש חזקה ולא בהגברא שהאז והאם הותרו
 זה צוה. וקל"ה דמיון לזה דהנה בהפלאה דף טו:
 יושב שי רש"י גבי ינאי ממה שהקשו עליו החוס'
 מהא דמכשיר צב מכשיר צתה דז דוקא כשהאם
 לפניו אבל גבי ינאי שאין האם לפניו ולא נפק
 עלי חזקה היתר ל"ש כל המכשיר צב ולדידי שפיר
 הי' אפש' לומר דה"ל אס ע"י הבני דהאם לא
 נפק עלי איסור ל"ש דחזקה אס חיבני להבן אבל
 החוס' שהקשו גבי ינאי מכל המכשיר צב וכו'
 משמע דס"ל דלא תליא זה בפסק הדין שעל הגברא
 שהרי האם אינה לפניו אלא בהחזקה שיש בהחפלא
 (ועיין בתרע"א סי' קי"ח שם) וא"כ כ"ל צוה
 שלא נפקה החזקה לאיסור בהגברא משום הבני
 דידכו (ואף שיש לפקפק דל"ד דע"י צרי אף כשהם
 לפניו לא הופסק לאיסור אלא להיתר) שפיר אחי'
 קו' החוס' בכתובות טו: דמשום חזקה איסור
 דאס יכ"י הבן ודאי ממחר.

ונראה לתרן קושייתו על הרש"א צאופן אחר.
 דהנה כבר כתב החמדה שלמה בכתובות
 כב: דבתרי ותרי אין החזקה מדין ודאי אלא מדין
 אל חוליאנו מספק וצוה ל"ש חזקה אס מהני לנת
 ומש"כ הוא דאין הולד ממחר. ולפי"ז לא קשה
 קושיית החוס' בכתובות כו: דאין להולד חזקה
 איסור רק מחמת חזקה דאיסור אשת אח של
 האם ובתרי ותרי כרי לא שייך חזקה האם מהני
 להבנה ולפי"ז גם בהרש"א יתרון כן ולפיכך אין
 הולד אלא ספק ממחר אף דבבני של האב והאם לא
 מהני להולד. ואף שהוא תירץ צוה גם אח קושיית
 החוס' בינאי המלך ונמו שחיק ג"כ בשו"ת הרי"מ
 אב"ע"י סי' ע"ו והגר"ש ביימאן ז"ל, והחוס' כרי
 לא ס"ל הכי וא"כ בהרש"א שנקודותיו סו שהקשה
 נמי כהחוס' גבי ינאי א"כ לכאורה א"ל לתרן

דגם צאם שייך חזקה משפחה. ועוד דמלשונם דהשאת
 מאי קא פריך וכו' ואוקי ינאי אחזקה אס משמע
 שזו היא כהחזקה אב שצאן. אס לא שדחה לומר דכוונתם
 לקושיא ראשונה ולא מדמו לה להא אלא דמכאן מוכח
 דמהניא חזקה להכשיר לכהונה.

שעל האב אין ספק לפסלו אפילו אס גרושה נסיב
 אלא שמה שהאב בחזק בכשרות כוי כאילו הבן
 יש לו חזקה כשרות שיש לו חזקה משפחה דברה
 כרעא דאצוה וכל זמן שלא נחזר פסולו אל חוליאנו
 מספק. וא"כ גבי ינאי נמי חיבני לי חזקה האם
 או האב? ולפי"ז הבן עלמו נחשב כאילו יש לו
 חזקה.

ונחקור צהכך שני העניינים דמהני חזקה האם להבנה
 איך יכ"י אס חאמר האם צרי לי אי
 מהני הבני לי להפקיע חזקה האם צמח שנוגע להבנה.
 ובגון במקום שחזקה אס היא לאיסור ואומרת צרי
 לי שמוחר. והנה בהסבחה השני' נראה ודאי דלא
 יועיל צרי לי של האב או האם כיון שהסבחה
 השני' היא להבן עלמו יש חזקה משפחה ואיך חיבני
 צרי דהאם להבן בתרי ותרי ומה דהאם מותרת
 ע"י הבני לא מהני צוה כלום כיון שזו החזקה
 היא אפילו במקום שהאב ודאי מותר ואין ספק
 עליו כגון צ"ג וב"ח.

אב"ל בהסבחה הראשונה שחוס' צ"ב דחינו
 דא"ל שמהא האם אסורה וכנה מותרת
 א"כ י"ל דאס ע"י הבני דהאם אין האם אסורה
 חו ל"ש הכ סברה ואין כאן חזקה אס וכה"י בהנה
 ספק. דאע"ג דלא מהני הבני דאס לענין הבנה
 להכשיר לגמרי מ"מ חיבני שאין כאן חזקה איסור
 דאס והוי ספק.

ולפי"ז הי' אפשר לתרן מה דאמרינן ביבמות ג'
 שאף ע"י צרי דהאם מ"מ הבן לא הוי
 אלא ספק ממחר. דהנה מה שהקשו החוס' בכתובות
 כו דכיון שיש חזקה איסור ליבם להאם אמאי
 הו"ל ספק ממחר ליכוי ודאי ממחר הנה הסברה
 השני' שחוס' צ"ב לא שייכא ככא דהא א"ל
 לומר שלהבן עלמו יש חזקה משפחה שיכ"י ממחר
 דאדרבה אצ"ו ואמו כרי לא הוי ממחרים ואין
 החזקה אלא מפני שכיון שהאם מוקמינן לה בחזקה
 איסור א"כ א"ל שלא יכ"י הבן ממחר וחינו
 בהסבחה הראשונה שחוס' צ"ב וצוה כרי כהבנו
 ע"י הבני דהאם חו לא מהני החזקה איסור
 לעשות להאם ודאי איסור ועל כן אין הבן אלא
 ספק ממחר.

(1) ונ"ע צונת החוס' אס כונתם דנינאי נמי
 נעמידהו בחזקה משפחה דאז כמו צ"ג וב"ח או דלקושייתם
 השני' נמי קושייתם מחזקה האם דנאס נמי שייך חזקה
 משפחה. אבל מלשון החוס' שהקשו מתחילה אוקי ינאי
 אחזקה אמו ואח"כ כתבו לשני הקושייות על פירש"י
 משמע דגם הקושיא השני' היא משום חזקה האם וס"ל

דאורייתא מחמירין בספק חרי ותרי ולא מוקמינן עירוב בחזקה, וזוה מיושב קושיא הפמי"ג בפתיחה ה' שח"ט.

שם אי"ג שא"ה דאיכא ריעותא כו' אפי"ג דגבי מקוב כו', פי' דחוקה כהאי דהמירו חכמים בתרי ותרי אפי' דרבנן ור"ל דהשתא איכא למימר דגם ר"מ סבר תחומין דרבנן, ור' יוסי דמכשיר התם ספק עירוב ס"ל דלא מהמירין בתרי ותרי דרבנן אפי' בחזקה כהאי, ובפמי"ג שם פי' לדבריהם דלר"מ לא הוי ספיקא אלא אזלינן בתר השתא בין דאורייתא בין דרבנן, ולמש"כ ז"א.

כה) לענין חזקה דאצוה דמבואר בסוגין, נראה דאין זה שינוי

בזב א"ס ארעו בני גרושה יניחו ולא שייך לאוקמי' לאב דחזקה, אלא עיקרו חזקה כשרות הוא ולא חיישין דעבד איסורא וגם גרושה ושיי' חזקה כשרות מקרי בעיין חזקה הוגף ואמרינן דגא אירע דבר זה וזהו גם סברת ח' כתובות כ"ע א' ד"ה ועל, זבא על הכותית דיש לה קנס משום דמוקיס לה בחזקה אצוה ואמרינן דלא נשא שפחה, משי"ס דכיון דגרי אמת הן ואסורין בשפחה אמרינן דלא אירע זה מעולם באצוה, ובס' ש"ש למד מזה באשחא א"ס שזינתה לתלות בנכרי כדי להכשיר הולד ולאוקמי' בחזקה אמרי', ולמש"כ התם לא שייך חזקה דמי"כ נשתנה חזקה א"ס ואירע זה מעשה עבירה, ואין הספק רק מי הוא אצוה של ונד זה וזוה לא שייך חזקה, ולי"ע, ולדברי הש"ס ל"ל דזנות ישראל חשיב יותר שינוי כיון דעושה ממזרות, אי"ג ממזרות חשיב שינוי בזרעה אשר הוא כשר בעלמו ומפסל ע"י זרע הפסול.

כו) כתובות כ"ד א' תוד"ה וכן, וי"ל דבתרומה דרבנן כו',

הקי' הגרע"א אכתי חמירה תרומה דרבנן שאין קטן מהימן ובשבי"ז קטן מהימן, ואפשר דהא דאמר דקטן והגדיל נאמן היינו אף אם הכהן עלמו אינו יודע, וזוה אין הקטן נאמן דלא הקילו בעדות תרומה דרבנן אלא באומר כהן אינו נאמן הוא מן הדין, והלכך סגי במסל"ת אבל בזהו אינו יודע אין כאן עדות, והלכך קטן והגדיל נאמן אבל קטן אינו נאמן, ומיכו משמע דאפי' באומר כהן אינו קטן מעידו, ואפשר דהממירו משום זימנין שהוא אינו יודע, ולפי"ז ל"ל דמסל"ת יש בכלל זה גם אמירתו כהן אינו לענין עדות ולי"ע.

כתובות כ"ה ב' משפחה זו עהורה כו', מדברי הר"ן מבואר דאם הוחזק בכשרות אין ע"א נאמן וכש"כ קטן שהגדיל, ואפי' אחר עמו אינן נאמנין, ואם הוחזק בפסול נמי בעינן עדות גמורה להכשירה, והכא במשפחת עיסה ונאמן לומר שאלו אינן מן התערובות, ודוקא לתרומה דרבנן, אבל לענין יוחסין גם זוה אינו נאמן, והראב"ד ס"ל דנאמן לפסול משפחה לחוש באלה ולבכרין בשמים, נראה דהיינו א"ס אחד כשר מלערף עם הקטן, ולהכשיר בעינן שנים, והיינו באלה מלערף עמו, ובדרייתא דנאמן לומר משפחה זו פסולה באלה מלערף עמהן, ולפי"ז יש קולא בדברי הראב"ד להכשיר המוחזק בפסול ומדברי הר"ן משמע דהראב"ד החמיר ולא הקיל, וע"פ הראב"ד משום דמפרסמא מילתא, ונראה דהיינו באומר על משפחה כלה דזה הוי מפורסם, ולא יאמר לו אצוה דבר שאינו כיון שאין שייך זוה עשות, מיכו קשה למה נאמן שאמר לו אצוה כן הלא השתא אין הדבר מפורסם וכשי"כ בזהו עכשיו קטן שפי' הראב"ד דגם זוה נאמן, ואפשר דמשלה הוי ביוחסין אבל אין יתכן לאכרוזי עלי' או להכשיר על ידו, ולי"ע בעוש"ע חו"מ ס"ה ל"ה זוה. [ואינו תח"י בעת].

כז) טוש"ע ס"ה ג' ס"ע בד"א בזמן שזאים נמכה בשואין כו',

וכי ב"ש ס"ק ע"ז דא"ס נהעברו הולדות אח"כ אף בזנות לא גזרו, ויש לעי' בזלד אחד בזנות והיה ידוע ממי נהעברה ואח"כ נשכה א"ס דינו, ונראה דכיון דנולד בהכשר הוא כשר, מיכו א"ס נשכה קודם שנוולד יש להסתפק.

עוד יש להסתפק בזהו עדים בעיר שידעו מי הצועל ויאלו מכאן קדם שהעידו בצ"ד מכו, ולכאורה כיון דקוי"ל דהצועל נאמן אי"כ לא מש"ל דין י' כהנים שפירש אחד מן ובעל, שהרי אצוה ואמו יודעין וכן נאמנין, ולי"ל דאיידי כשהלך הצועל מכאן קדם

שנוולד או בכלם מכחישינן, אבל ביאלו לאחר שנוולד ולא נדקו כ"ש הוא כהן, אי"ג דוקא במוחזק ככשירו בצ"ד מחשבה, ולדעה ב"ש דחיישין לעולם דהפקירה נפשה לאחריס דאורייתא, יש לעי' אפי' כשפירש אחד ובעל ניהוש דלא נהעברה בציאה זו ונהעברה מישראל ולי"ל בעיר שכלה כהנים או חבושה עמהם בבית אסורים, וכן צוינתה ואח"כ נשאח דאמרינן דודאי כהן הוא מיירי בתיבה חבושה עמו בבית האסורין דלא חיישין לאחרינא.

בב"ש האריך דלא תלינן בצבול בספק בן ז' ספק בן ט' כיון דחיישין שהוא בן ט' ונהעברה בעושה פגור, ולכאורה אינו מוכיח דאכתי יש לתלות שהוא בן ז' כדי להטילו אחר הרוב, ונראה דאין כאן רוב כלל דהא מבואר סוטה כ"ז א' דעיקר העיבור שדין לזמן הסמוך לוסת או לעצילה, ולפי"ז ל"ל דרוב בעילות אחר הצבול היינו רוב פעמים בזמן ההוא של בעל, ולכאורה ליכא רוב בעילות של בעל בזמן ההוא ואין מלאת עונה אלא בציאה אחת בזמן ההוא, אלא תלינן שלא זינתה בזמן ההוא, כל שאינה פרוכה ביותר, וא"כ בספק בן ז' ספק בן ט' ודאי לא שייך רוב דאין לתלות בן ז' יותר מ"ט, ולפי"ז גם נשאח ונחאלמנא תוך ג"ח זינתה נמי ספיקא הוי כמש"כ הח"מ, ולא נהבאר עט"ס ב"ש דמחלק ביניהן, ועיקר הדין מוכרע בגמי דהא קתני במהרי' בדיא ונשאח, ומשי"כ רש"י ששניהם באו עליה בזנות היינו ע"י זנות מש"ל ששניהם באו עליה והיינו בראשון בזנות.

בש"ש ש"ד פכ"ב כ' להוכיח דלא חיישין לקרובים ודלא כהריי

מהא דתנן א"ס רוב העיר משיאין לכהונה כ"ז הנשא, ומשמע דא"ס הן משיאין הרי הן כשרין אפי"ג דהן קרובין, ודבריו ז"ל תמוהין דהא באלוה איכי לגביהו אסור אף בליכא פסול בעיר רק קרוב וכמש"כ הש"ס שם רק באזיל איכו שאין אסור רק מחמת מעלה לא החמירו בקרובים, וא"כ באזיל איכו לריך שיהיו רוב בני העיר כשרין אלא, ולא מהני במה שהן כשרין לעלמא, וא"כ גם להש"ס קשה כי רוב העיר משיאין מאי הוי אי ליכא רוב כשרים אלא ודאי מלערפים הקרובים והפסולים למחשב רוב פסולין, וריב"ג דאמר א"ס רוב העיר היינו רוב העיר ורוב הסיעה, ואפי' אח"ל דריב"ג רוב העיר קאמר אחר שכבר ידע דרוב הסיעה כשרין, ואין רוב העיר אלא מעלה אכתי אי רוב העיר פסולין אסור מן הדין, ועוד אף א"ס ידוע דמן הסיעה וא"ל רוב העיר אלא מעלה, מי"מ בעינן רוב כשרים בעיר שאינן פסולין ואינן קרובין דכיון דאיכא מיעוט פסולין ולריך שירצו עליהן הכשרין לא ירצו הקרובין לבעל הפסולין כיון שהקרובים פסולין אלא, אלא ע"כ ריב"ג רוב העיר משיאין לכהונה אחר לכו ומינה ילמדו בעלמא שהקרובים בכלל הפסולין, וגם בסדרה אין מקום לחלק בין פסולה לכהונה שנצטלה לממזר לפסולה שנצטלה נקרובים, עכשיו היא פסולה ליחוס כהונה, וכן בתה אחת היא א"ס היא בת הלל וממזר או שהיא ממזרת מחמת קרובה וזהו בגנות הפסולים.

סימן ג

צריך ע"פ ננוהגנו שאין נוהגין חלת חו"ל לכהן קטן וגדול שצבול לקריו, וכי הש"ך ס"ה שכ"ב והמ"א ס"ה תמי' בשם מהרי"ל דמשום שאין לנו כהן ודאי ואפי"ג דלתרומה חו"ל מעלין מנשיאת כפיה וכמבואר כתובות כ"ה א' דלמי"ד אין מעלין מתרומה ליוחסין מעלין מנשיאת כפיה לתרומה ובתרומה דרבנן לכוי"ע אין מעלין ליוחסין וממילא מעלין מני"כ לתרומה דרבנן, וכי"ה ברי"מ פ"כ מה' א"ב, מי"מ אי אפשר לנו להעלות מני"כ לתרומה דרבנן דמן הדין אין כהן נאמן ע"פ עלמו לני"כ ולתורה במקום דאיכא תרומה וכמבואר אה"ע ס"ה ג', אלא במקום דליכא תרומה מהימן לני"כ כיון דליכא ריוח בדבר, ובגלותו אין צ"ד שיפקחו על הדבר ויהגו להאמין כל מי שצא ואמר כהן אני ולכן אי אפשר ליתן לכהן תרומה דלמלא ע"פ עלמו עלה הוא או אצוה או אצוה ולכן נמנעו מלהאכיל לכהן חלת חו"ל וכמבואר כתובות שם דדוקא במקום דאיכא צ"ד מעלין